

Железняк А.В.
*студентка II курсу юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*
Науковий керівник: *к.ю.н, доцент, доцент кафедри
конституційного, адміністративного та
фінансового права ТНЕУ
Цимбалістий Т.О.*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Конституційні гарантії – це передбачені Конституцією України засоби та механізми, котрі забезпечують реалізацію конституційних прав та свобод людини і громадянина.

Питання дотримання конституційних гарантій, забезпечення прав та свобод людини і громадянина є вкрай важливими для нашої країни, тому потребує глибшого дослідження.

Таким дослідженням займалась велика кількість вітчизняних науковців, а саме В. Боровікова, О. Заверуха, Н. Невмивака, М. Мацькевич, Н. Пильгун, В. Погорілко, Ю. Полянський, І. Пробко, П. Рабінович, В. Федоренко та ін.

Метою даної роботи є висвітлення основних понять, що стосуються конституційно-правових гарантій забезпечення прав та свобод людини і громадянина.

Проголошення України демократичною, соціальною і правовою державою (стаття 1 Конституції) поставило на чільне місце у діяльності державних органів і посадових осіб забезпечення людських прав. «Права і свободи людини та їх гарантії, – зазначено у ч. 2 ст. 3 Основного Закону, – визначають зміст і спрямованість діяльності держави» [6, с. 179].

Конституційно-правові гарантії прав і свобод особистості є одним з основних елементів конституційно-правового статусу людини і громадянина в Україні. Поряд з правосуб'єктністю, конституційними принципами і громадянством вони є пріоритетним інститутом у системі національного конституційного права. Без існування гарантій проголошені права і свободи втрачають сенс. В широкому розумінні конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина можна розглядати як складову правової системи України взагалі. Конституцією та законодавством України достатньо повно визначені основні права і свободи людини і громадянина, правова природа яких в цілому досліджена вітчизняними та зарубіжними вченими. Проте, до останнього часу в науці конституційного права не створено теоретичних засад гарантій прав і свобод людини і громадянина в Україні, немає фундаментальних наукових досліджень цієї проблеми, а нечисленні праці з окремих аспектів характеризуються наявністю великого розмаїття думок (часто суперечливих) [2, с. 50].

В юридичній енциклопедичній літературі зазначається, що конституційні права та свободи людини і громадянина в Україні забезпечуються за допомогою встановлених законодавством гарантій. При цьому під гарантіями прав і свобод

людини та громадянина розуміються умови, які забезпечують здійснення в повному обсязі та всебічну охорону прав і свобод особи. Поняття «гарантії» (франц. – забезпечення, порука) охоплює всю сукупність об'єктивних і суб'єктивних чинників, спрямованих на практичну реалізацію прав і свобод, на усунення можливих перешкод їх повного або належного здійснення. Держава, яка закріплює права та свободи особи в законодавстві бере на себе певні зобов'язання зі створення сприятливих умов для ефективного забезпечення останніх [3, с. 219].

Права, як би широко вони не були декларовані, не становлять реальної цінності без гарантій їхньої реалізації. Конституційні гарантії реальні лише тоді, коли надійно підкріплені механізмом їхньої реалізації.

Механізмом гарантій прав людини і громадянина можна вважати систему правових засобів, визначених конституцією – це державні правоохоронні органи, судова система, громадські організації із захисту прав людини та громадянина тощо.

Право на захист – це насамперед матеріальне суб'єктивне право правоохоронного характеру, яке виникло в момент порушення суб'єктивного права потерпілого і впливає з конституції. Система гарантій прав і свобод людини передбачає створення умов економічного, політичного, організаційного й правового характеру, а також способів і методів, що забезпечують реальний фактичний захист цих прав. Зазначена система має складну структуру.

По-перше, це загальні гарантії, що охоплюють усю сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів, спрямованих на практичне здійснення прав і свобод громадян, на усунення можливих причин і перешкод на шляху здійснення громадянами своїх прав і свобод.

По-друге, це спеціальні юридичні гарантії, правові засоби й способи, за допомогою яких реалізуються, захищаються права і свободи громадян, усуваються порушення прав і свобод, відновлюються порушені права.

Загальні гарантії прав і свобод поділяються (класифікуються) на:

- економічні;
- політичні;
- організаційні;
- юридичні [7, с. 87].

Як зазначає П. Рабінович, стан дотримання в Україні основоположних прав людини і конституційних прав громадянина, особливо прав економічних і соціальних, за висновками державних і громадських правозахисних організацій, не є задовільним. Тому, обговорюючи шляхи поліпшення такого стану, навряд чи можна заперечувати, що один з них полягає в удосконаленні саме конституційних засобів забезпечення прав і свобод людини і громадянина [8, с. 66].

Варто зазначити, що в умовах сучасних політико-правових реалій основними шляхами удосконалення юридичних гарантій прав і свобод людини і громадянина може бути: розширення змісту політичних прав громадян України, які сприятимуть їх участі в управлінні державними справами та участі в місцевому самоврядуванні; переосмислення та оптимізація широкого спектра соціальних прав і свобод людини і громадянина з метою їх наближення до реальних можливостей держави забезпечувати і гарантувати ці права; створення законодавчих механізмів так званих «новітніх» конституційних прав людини. Це

право на мир, екологічну та ядерну безпеку тощо. Також унормування в законах України дієвих механізмів реалізації прав і свобод людини і громадянина, які можуть бути реалізовані колективно (права на вибори, референдум, мирні збори, мітинги, походи і демонстрації, страйки тощо); створення конституційних механізмів для забезпечення належної реалізації прав і свобод для людей зі спеціальним (біженці, переміщені та повернуті особи, трудові мігранти, особи без громадянства, трудові мігранти, особи, позбавлені волі в судовому порядку, особи з обмеженим можливостями), віковим (діти, люди похилого віку), чи професійним (військовослужбовці) статусом; узгодження індивідуальних прав людини з правами колективних суб'єктів; створення належних гарантій для діяльності неурядових, в тому числі міжнародних і зарубіжних, правозахисних організацій; посилення юридичної відповідальності, у тому числі держави перед собою, за порушення прав і свобод [4, с. 23].

Здійснюваний в Україні процес реформування Основного Закону передбачає подальше вдосконалення та посилення конституційних гарантій прав і свобод людини і громадянина, що безпосередньо пов'язане з ефективізацією використання процесуальних інституційних засобів захисту цих прав [1, с. 12-13].

Підсумовуючи вищесказане, можна дійти висновку, що конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні – це передбачена Конституцією і законами України система правових норм, організаційних засобів і способів, умов і вимог, за допомогою яких здійснюється охорона і захист прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина [2, с. 52].

Права і свободи людини і громадянина є однією із найважливіших суспільних цінностей, головним об'єктом більшості конституційно-правових відносин. Ефективність їх виконання, використання та дотримання визначається, врешті їх реальність залежать від рівня їх захищеності, гарантованості.

Отже, важливим елементом конституційно-правового статусу людини і громадянина є гарантії цих прав і свобод. Під гарантіями конституційних прав і свобод людини і громадянина прийнято розуміти систему умов і засобів, юридичних механізмів забезпечення належної реалізації визначених Конституцією та законами України прав і свобод людини і громадянина [5].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боровікова В.С., Заверуха О.М. Конституційні гарантії прав і свобод людини та громадянина: сучасні українські реалії / В.С. Боровікова, О.М. Заверуха // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2016. – Вип. 2. – С. 3-15.
2. Невмивака Н.С. Юридичні гарантії прав людини та громадянина: загальна характеристика / Н.С. Невмивака // Збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук. – 2016. – С. 50-53.
3. Мацькевич М.М. Поняття гарантій конституційних культурних прав і свобод людини та громадянина в Україні / М.М. Мацькевич // Філософія права. – 2014. – Вип. 3. – С. 219-227.
4. Пильгун Н.В., Хомченко О.В. Проблеми реалізації прав людини та громадянина в сучасній Україні / Н.В. Пильгун, О.В. // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Вип. 2. – С. 22-25.

5. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні / В.Ф. Погорілко, В.Л. Федоренко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/10560412/pravo/garantiyi_prav_svobod_lyudini_gromadyanina_ukrayini
6. Полянський Ю.Є. Гарантії конституційних прав і свобод людини в Україні: шляхи удосконалення / Ю.Є. Полянський // Наукові праці Одеської національної юридичної академії. – 2009. – С.178-191.
7. Пробко І.Б. Поняття та класифікація конституційних прав, свобод і обов'язків людини та громадянина, гарантії їх реалізації / І.Б. Пробко // Наукові записки Львівського університету бізнесу і права. – 2013. – Вип. 11. – С. 86-89.
8. Рабінович П. Конституційні гарантії прав людини і громадянина: напрями удосконалення / П. Рабінович // Вісник Конституційного Суду України. – 2011. – № 1. – С. 66-74.

Колодійчук Н.Р.

*студент III курсу юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Науковий керівник: *к.ю.н., доц., доцент кафедри
конституційного, адміністративного та
фінансового права ТНЕУ
Ментух Н.Ф.*

ПОНЯТТЯ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВА НА ПІДПРИЄМНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Економічні права є не менш важливі за інші, адже вони є засобом і можливістю нашого повноцінного функціонування та й в загальному житті. Конституція України говорить про свободу підприємницької діяльності, а також законодавство більш детально конкретизує це положення у Цивільному та Господарському кодексах, де свобода підприємницької діяльності виступає як базовий принцип.

Право підприємницької діяльності – це, насамперед, свобода розпорядження своїми здібностями до праці, коли у кожного є свобода вибору роду діяльності або професії, свобода від несумлінної конкуренції і захист від монопольної діяльності, а також у загальній свободі вчиняти все, що не заборонено законом. Сучасна ринкова економіка не може існувати без підприємницької діяльності, адже підприємництво - рушійна сила економіки, без розвитку якої неможливий розвиток держави в цілому, розуміючи це явище, законодавець досить широко його врегульовує, хоча сьогодні, на жаль, багато питань у цьому напрямі потребують коригування та удосконалення.

Варто зазначити, що над даною проблематикою працювали такі науковці, як: К.В. Харківська, О.В. Басай, Г.В. Ільющенко, О.М. Скібіцький, В.В. Матвеев, Л.І. Скібіцька та ін.